

Jánovo evanjelium

Ako šiel, videl človeka, ktorý bol od narodenia slepý. Jeho učeníci sa ho spýtali: „Rabbi, kto zhrešil - on, alebo jeho rodičia, že sa narodil slepý?“ Ježiš odpovedal: „Nezhrešil ani on ani jeho rodičia, ale majú sa na ňom zjaviť Božie skutky. Musíme konať skutky toho, ktorý ma poslal, dokiaľ je deň. Ide noc, keď nik nebude môcť pracovať. Kým som na svete, som svetlo sveta.“ Keď to povedal, napľul na zem, urobil zo sliny blato, blatom mu potrel oči a povedal mu: „Chod', umy sa v rybníku Siloe,“ čo v preklade znamená: Poslaný. On šiel, umyl sa a vrátil sa vidiaci. Susedia a tí,

čo ho predtým vídali žobrať, hovorili: „Nie je to ten, čo tu sedával a žobral?“ Jedni tvrdili: „Je to on.“ Iní zasa: „Nie je, len sa mu podobá.“ On vrazil: „Ja som to.“ Pýtali sa ho teda: „Ako to, že sa ti otvorili oči?“ On odpovedal: „Človek, ktorý sa volá Ježiš, urobil blato, potrel mi oči a povedal mi: »Chod' k Siloe a umy sa!« Šiel som teda, umyl som sa a - vidím.“ Pýtali sa ho: „Kde je ten človek?“ Odpovedal: „Neviem.“ Zaviedli ho, toho, čo bol predtým slepý, k farizejom. Ale v ten deň, keď Ježiš urobil blato a otvoril mu oči, bola práve sobota. Preto sa ho aj farizeji pýtali, ako to, že vidí. On im povedal: „Priložil mi na oči blato, umyl som sa a vidím.“ Niektorí farizeji hovorili: „Ten človek nie je od Boha, lebo nezachováva sobotu.“ Iní vrazili: „Ako môže hriešny človek robiť takéto znamenia?“ A rozštiepili sa. Znova sa teda pýtali slepého: „Čo hovoríš o ňom ty? Veď tebe otvoril oči!“ On odpovedal: „Je prorok.“ Židia však neverili, že bol slepý a teraz vidí, kým si nezavolali jeho rodičov. Opýtali sa ich: „Je to váš syn? A hovoríte, že sa narodil slepý? Ako to, že teraz vidí?“ Rodičia odpovedali: „Vieme, že je to náš syn a že sa narodil slepý. Ale ako to, že teraz vidí, to nevieme, ani nevieme, kto mu otvoril oči. Jeho sa spýtajte. Má svoje roky, nech hovorí sám za seba.“ Jeho rodičia hovorili tak preto, že sa báli Židov. Židia sa už totiž uzniesli, že každý, kto by ho uznal za Mesiáša; má byť vylúčený zo synagógy. Preto jeho rodičia povedali: „Má svoje roky, jeho sa spýtajte.“ Znovu teda zavolali človeka, čo bol predtým slepý, a povedali mu: „Vzdaj Bohu slávu! My vieme, že ten človek je hriešnik.“ On odvetil: „Či je hriešnik, neviem. Ale jedno viem: že som bol slepý a teraz vidím.“ Spýtali sa ho teda: „Čo urobil s tebou? Ako ti otvoril oči?“ Odpovedal im: „Už som vám povedal, a nepočuli ste. Prečo to chcete počuť znova? Chcete sa aj vy stať jeho učeníkmi?“ Vynadali mu a povedali: „Ty si jeho učeník, my sme Mojžišovi učeníci. My vieme, že Mojžišovi hovoril Boh, a o tomto nevieme ani to, odkiaľ je.“ Ten človek im odpovedal: „Práve to je čudné, že vy neviete, odkiaľ je, a mne otvoril oči. Vieme, že hriešnikov Boh nevyšlyší; ale vyšlyší toho, kto si Boha ctí a plní jeho vôľu. Od vekov nebolo počuť, že by bol niekto otvoril oči slepému od narodenia. Keby on nebol od Boha, nemohol by nič také urobiť.“ Povedali mu: „Celý si sa v hriechoch narodil a nás poučáš?!“ A vyhнали ho von. Ježiš sa dopyčul, že ho vyhнали, vyhľadal ho a povedal mu: „Ty veríš v Syna človeka?“ On vrazil: „A kto je to, Pane, aby som v neho uveril?“ Ježiš mu povedal: „Už si ho videl - a je to ten, čo sa rozpráva s tebou.“ On povedal: „Verím, Pane,“ a klaňal sa mu. Ježiš povedal: „Súdiť som prišiel na tento svet: aby tí, čo nevidia, videli, a tí, čo vidia, aby oslepli.“ Začuli to farizeji, čo boli pri ňom, a povedali mu: „Sme azda aj my slepí?“ Ježiš im odpovedal: „Keby ste boli slepí, nemali by ste hriech. Vy však hovoríte: »Vidíme.« A tak váš hriech ostáva.“ (Jn 9, 1 – 41)

Ahoj, ahoj milý priateľ!

Pozdravujem Ťa starobylým pozdravom vodákov, ktorý za tie roky nestratil na svojom lesku a dodnes koluje aj medzi „suchozemskou“ mládežou. AHOJ je už niekoľko storočí typickým pozdravom námorníkov. Postupne nadobudol aj náboženský podtón, keď sa začal vysvetľovať ako skratka latinských slov Ad HOnorem Jesu = ku cti Ježiša. Milý priateľ, aj Ty počas Odvážneho roka „brázdíš vodami“ evanjelia podľa sv. Jána. V minulom mesiaci si mal možnosť viac sa vžiť do búrky na mori s postavou svätého Petra. Dnes Ťa pozývam pristaviť sa pri pokojnom rybníku Siloe, v ktorom sa asi ani z času na čas nezvírila voda ako v predošlom rybníku Betsata. Ale... Je to naozaj tak?

Totálna tma. Nič. Ani záblesk niečoho jasného. Ako v noci v lese, keď ani mesiac nie je na oblohe. Alebo po zotmení v dome, keď vypnú elektrický prúd. Myslím, že si to už zažil. Nič. Len tma. Cítiš sa zrazu neisto, možno ako stratený. Lebo... Nič nevidíš.

Nič, len tma. To bol život jedného muža až dotedy, kým Ježiš nešiel okolo. Práve vychádzal s učeníkmi z chrámu. Cestou videl tohto človeka, ktorý bol od narodenia slepý. Budí to dojem, akoby ho Ježiš zbadal náhodne. Ale vieme, že **Ježiš nič nerobí len tak. Mal ho „v oku“ už skôr.** Nebol to pre neho len jeden zo slepcov, ktorí žili vtedy v Jeruzaleme, či niekde inde. Slepce ho o nič neprosil, a Ježiš ho predsa uzdravuje. Tak Ježiš vidí aj Teba. **Aj Teba má vo svojom „oku“, vo svojom zornom uhle. Si pre neho dôležitý. Nie si len jedným z mnohých na tomto svete... Záleží mu na Tebe! Nemusíš vždy ani volať, či kričať. Ježiš vidí, čo potrebuješ a ponúka Ti milosť. Ponúka Ti možnosť rozšíriť svoj obzor. Máš odvahu to vidieť?**

Keď teda Ježiš s učeníkmi stretáva slepca, rozprúdi sa debata. „*Kto zhrešil - on alebo jeho rodičia -, že sa narodil slepý?*“ (Porov. Jn 9,2b) Správna odpoveď nie je ani „Á“ ani „Bé“. Také sú často ľudské hodnotenia a možno aj predsudky voči druhým. Príčinu chýb hľadáme v samom človeku, ktorý padne, v rodine, z ktorej pochádza a pod. Necítil si sa niekedy tak aj Ty pre nejaký nedostatok? Raz – dva druhými prečítaný, zhodnotený, zaškatuľkovaný, označený nálepkou, ktorá akoby sa nedala dať nikdy preč? To, že je niekto od narodenia slepý ešte neznamená, že ním musí ostať do smrti. Aj Ty, ak si bol doteraz „nejaký“, to ešte neznamená, že takým musíš zostať stále.

Na slepcevi sa mali zjaviť Božie skutky. Ježiš robí blato, potrie ním slepcevi oči a pošle ho umyť sa v rybníku Siloe, čo v preklade znamená Poslaný. **Vďaka načúvaniu a poslúchnutiu slova bol slepý poslaný Ježišom, ktorý je poslaný Bohom Ocom, aby sa umyl v „Poslanom“.** „Poslaný“ – to nie je len preklad názvu „Siloe“. V tom názve je „zašifrovaný“ Ježiš. Slepcevi bol poslaný obmyť sa v prameni života – v Kristovi. A následne nerozpozna len to, že vidí, ale i svoje poslanie – vzdať Bohu slávu svedectvom o Kristovi. Milý mladý priateľ, nechaj sa aj Ty viesť Ježišovým – Božím slovom. Načúvaj mu a maj odvahu rozpoznať a uvidieť, kam Ťa posielal, k čomu Ťa vedie!

Ježiš uzdravuje slepca spôsobom, ktorý je bežný dodnes v liečebných kúpeľoch ☺. Tam sa tiež človeku snažia pomôcť tým, že ho najskôr zababrujú bahnom a potom sa obmýva vo vode. Ale bolo to blato v prípade slepca skutočne potrebné? Zalepiť mu oči, ktorými i tak nič nevidel? Nie každá zdanlivá prekážka je na ťarchu. Môže nás to posunúť ďalej. Keď sa prizieš tejto udalosti lepšie, zistíš, že tak ako Boh na počiatku tvoril človeka z prachu, tak aj Ježiš slepcevi akoby opäť tvorí zrak.

Slepec nezačal vidieť vďaka blatu či vode z rybníka, ale je to Poslaný, ktorý ho skutočne uzdravuje. Bol to dotyk Ježiša – Poslaného. Blato mohol predsa urobiť hocikto a rybník bol na dosah. **Pripustiš, že to bol Boží dotyk, ktorý Ťa privádza k lepšiemu videniu? Maj odvahu vidieť, aké veci v Tvojom živote vykonal Boh! Chci vidieť ešte viac a nenechaj sa uspokojiť s tým, ako si na tom teraz!** Nemám na mysli vidieť mnohé krajiny,

filmy, či umelecké predstavenia a diela. **Nič z toho Ti neprinesie toľko ako stretnutie sa s Kristom zoči-voči.**

Každý z nás po narodení toho veľa nevidí. Rodíme sa „slepí“ a dokonca aj so špinou dedičného hriechu. Obmytím vodou z krstného prameňa sa aj nám otvoril zrak a môžeme nasledovať Krista – svetlo sveta. Ale to je len začiatok cesty. Krst je prvou sviatosťou, nie poslednou. **Maj odvahu vídať sa s Bohom denne! V bežných situáciách, v blížnych okolo Teba, ale hlavne v modlitbe a ďalších sviatosťoch. Zvlášť vo sviatosťi zmierenia a v Eucharistii.**

Slepec z evanjelia sa vo svojom svete tmy už určite vedel dobre orientovať. Bol predsa takým od narodenia a teda na svoj život „zvyknutý“. Ale mal odvahu uvidieť!!! Akúže odvahu? Len si všimni, čo sa dialo ďalej! Rybník Siloe mal síce pokojnú hladinu, no jeho vody rozbúrili hladinu rozhovorov a vzťahov medzi ľuďmi. Dokonca medzi slepcom a príbuznými. Príbeh ako vystrihnutý z detektívky a pre slepca ako súdny výsluch. Ale vyšetrovací proces sa po chvíli dostáva do slepej uličky. Namiesto toho, aby sa skutočne zistilo, čo sa udialo, pochybuje sa už aj o tom, či bol slepec naozaj slepý. Tá istá skupina ľudí, ktorá ho poznala ako slepeho, nevie, či je to skutočne on – vidiaci. **Stretnutie s Ježišom ho zmenilo na nepoznanie ☺. To čaká aj Teba! Viem, že máš svoj štýl, ale stretnutie s Ježišom prináša totálnu zmenu kvality života. Hoci treba rátať s tým, že nie každý to hneď správne pochopí. Neboj sa čeliť tejto výzve! Maj odvahu vidieť! Vidieť veci možno aj inak ako Tvoji rovesníci. Máš už svoje roky, preto maj odvahu vidieť viac!**

Slepec prechádza akoby „levelmi“ videnia. Najskôr vníma, že Ježiš je človek, potom v ňom vidí proroka, ďalej toho, ktorý je od Boha, Syna človeka a Pána, čím sa mu otvárajú aj oči viery, klania sa a vyznáva: „Verím, Pane“.

„*Sme povolaní, aby sme poznali Boha*“, hovorí Svätý Otec František. V ktorom leveli sa nachádzaš Ty? Ako vidíš Ježiša Ty? Ak si už aj vo vyššom leveli, pozor, nemysli si, že si na konci! Vidíš... Aj farizeji videli, aspoň si to mysleli. Nezanedbaj starostlivosť o svoj zrak – zrak viery i očí srdca! Veď ako hovorí Exupéryho líška: „*Dobre vidíme iba srdcom. To hlavné je očiam neviditeľné.*“ **Každým dňom zlepšuj kvalitu obrazu, ktorý vytváraš svojím životom! Zviditeľňuj Neviditeľného a otváraj svoje srdce, aby si tak aj Ty otvoril oči viery iným! Lebo ten finálny level nastane, keď Ježiša uvidíš skutočne z tváre do tváre. Preto ži tak, aby si vtedy nesklopil zrak ☺!**

Milý mladý priateľ, Ty nepatíš tme. Si povolaný žiť ako dieťa svetla. Prajem Ti, aby si mal vždy odvahu „*Boha vidieť v Bohu, Boha vidieť v blížnom, Boha vidieť vo všetkom.*“ (ct. Alfonza Mária Eppinger)

Tak ahoj alebo dovidenia na P18!

sestra **Chantal Fukasová**, SDR

Aktivita 1: Starostlivosť o zrak

Cieľ: Pomocou paralel medzi fyzickým a duchovným zrakom viesť účastníkov ku konkrétnym skutkom.

Predpokladaná dĺžka trvania: cca 60 min.

Pomôcky:

- riasenka, mrkva, slnečné okuliare, handrička na čistenie okuliarov, ceruzky, lekársky predpis, odmena pre víťaza kvízu ☺;
- vytlačený kvíz a lekársky predpis pre každého účastníka (*nájdeš ich na stránke narodnестretnutiemladeze.sk/odvazny-rok/ v sekcii „Prílohy“*).

Poznámky pre učiteľa/animátora:

ZRAK – do stredu medzi účastníkov poukladaj tieto predmety: riasenku, mrkvu, slnečné okuliare, handričku na čistenie okuliarov, ceruzky, lekársky predpis. Spýtaj sa účastníkov: **Čo majú podľa vás tieto predmety spoločné? O čom sa dnes budeme rozprávať?** (Nechaj priestor na odpovede). **Dnes budeme hovoriť o zraku. Najprv si však preveríme vedomosti o tomto fascinujúcom zmysle. Víťaza čaká skvelá odmena!** Rozdaj účastníkom vytlačený kvíz a nechaj im 5 minút na určenie správnych odpovedí. Potom kvíz spolu vyhodnoťte a víťaza/víťazov odmeň ☺.

1. Akú životnosť majú riasy?

- A) 2 týždne B) 5 mesiacov C) 1 rok

2. Kedy sa počatému bábätku začnú vyvíjať oči?

- A) 2 týždne po počatí
B) 3 mesiace po počatí
C) počas posledných 3 mesiacov tehotenstva

3. Odtlačok prsta má 40 jedinečných črt, slúžiacich na identifikáciu osoby. Koľko takýchto črt má sietnica oka, ktorá sa čoraz viac používa na bezpečnostné účely?

- A) 78 B) 132 C) 256

4. Koľko percent zo zmyslových podnetov vnímame zrakom?

- A) 50% B) 60% C) 70%

5. Zorad'ite nasledujúce orgány ľudského tela podľa zložitosti ich vnútornej stavby:

- A) oblička B) oko C) mozog

6. Približne koľko sekúnd z 1 minúty máme kvôli žmurkaniu zatvorené oči?

- A) 14 s B) 10 s C) 6 s

7. Približne koľkokrát denne žmurkneme?

- A) 100-tisíckrát B) 25-tisíckrát C) 80-tisíckrát

8. Aká je najčastejšia farba dúhovky u ľudí?

- A) modrá B) hnedá C) sivá

9. Čo nedokážeme urobiť bez toho, aby sme zatvorili oči?

10. Čítame rýchlejšie z papiera alebo z obrazovky počítača?

Odvážny rok

Z kvízu vidíme, akým výnimočným zmyslom je zrak a akým výnimočným orgánom je oko. Často zrak berieme ako samozrejmosť a začneme sa oň starať až vtedy, keď zle vidíme. Aj o náš duchovný zrak je potrebné dobre sa starať. Veď Ježiš hovorí o našom zraku ako o lampe, ktorá osvetľuje celé telo. Aj sestra Chantal nás vo svojom liste vyzýva: „*Nezanedbaj starostlivosť o svoj zrak – zrak viery i oči srdca!*“

Každý z predmetov symbolizuje istú formu starostlivosti o náš zrak. Dokážete niektorý z nich identifikovať? (*Nechaj priestor na tipy a ak niekto uhádne, začnite tým bodom.*)

Riasenka – žmurknutie odpočinku

Prečo vlastne žmurkáme? (*Nechaj priestor na odpovede.*) Zvlhčujeme tým oko, čistíme ho od prachu a špiniiek, dávame oku na okamih odpočinúť. Ako dobre nám padne niekedy na chvíľu zatvoriť oči a nechať ich odpočinúť. Ako to súvisí s naším vnútrom? Potrebuje si aj naše vnútro odpočinúť? (*Nechaj priestor na odpovede.*)

Odpočinkom pre naše vnútro je čas v tichu, keď nás neruší mobil, hudba, internet. Skúsme aj svojmu vnútru dopriať chvíľu odpočinku. Doprajme svojej duši do budúceho stretka každý deň aspoň päť minút v tichu. Sadnime si vo svojej izbe, vypnime hudbu, zatvorme oči a sedme päť minút v úplnom tichu. Neriešme v hlave, čo budeme mať na večeru, alebo čo ešte potrebujeme urobiť. Skúsme si predstaviť, že vedľa nás sedí Ježiš a iba prežívajme, že je v izbe s nami. To bude také malé duchovné žmurknutie. Ak sa nám to zapáči, môžeme to opakovať aj viackrát denne. Z kvízu sme sa dozvedeli, že denne žmurkneme aj 25-tisíc krát!

Mrkva – vitamíny duchovného zraku

Vieme, že pre zdravý zrak je dobrá mrkva. Ale aj iné druhy ovocia a zeleniny, dokonca aj ryby. Pre dobré fungovanie zraku potrebujeme vitamín A (*retinol*) a antioxidanty (napr. *luteín*). Najlepšie je získavať ich z prírodných zdrojov: mrkva, kel, špenát, listová zelenina, pečeň, sladké zemiaky, maslo...

Aj náš duchovný zrak potrebuje vitamíny. Ak chceme, aby správne fungoval, dodávajme mu kvalitnú stravu plnú výživných látok. Do budúceho stretka si prečítajme nejakú kresťanskú knihu, príp. si vypočujme nejakú kresťanskú prednášku. Zapišme si myšlienky, ktoré nás z nej najviac oslovili.

Slnčné okuliare – ochrana pred poškodením zraku

Načo nosíme slnečné okuliare? *(Nechaj priestor na odpovede.)*

UV žiarenie zo slnka nám môže poškodiť zrak, ak si ho nebudeme chrániť. Neplatí to iba pri mori, ale aj v zime, keď sa lúče odrážajú od snehu. Nikdy sa nepozerať priamo do slnka, ani počas zatmenia. Oči si chráňme slnečnými okuliarmi.

Svet nás bombarduje škodlivým „žiarením“ – televízia, počítače, internet. Aj tam vidíme veci, ktoré škodia nášmu vnútornému zraku, nášmu srdcu. Nejde len o „tabu obrázky“, ale aj porovnávanie sa s inými ľuďmi na sociálnych sieťach, závišť a žiarlivosť, nezmyselné seriály, nepravdivé informácie...

Ako si chrániť zrak? Dobrým filtrom proti UV žiareniu – teda kvalitnými slnečnými okuliarmi. Filtrujeme to, čo do seba vpúšťame. Strávme jeden deň do budúceho stretka bez telky a internetu.

Ceruzka (očná gymnastika) – zaostríť svoj zrak na druhých

Čoraz viac ľudí dnes trpí krátkozrakosťou. Viete, kedy je človek krátkozraký? *(Nechaj priestor na odpovede.)* Pri krátkozrakosti svetelné lúče nedopadajú priamo na sietnicu, ale pred ňu, preto je videnie rozostrené. To znamená, že krátkozrakí ľudia vidia dobre na blízko, ale zle do diaľky. Nie je to tak trochu aj v duchovnej rovine? Čoraz viac pozeráme iba na seba, na svoje záujmy, do svojho mobilu... A to, čo je ďalej od nás, nás nezaujíma.

Niektorí ľudia odporúčajú na zlepšenie schopnosti zaostríť do diaľky očnú gymnastiku.

Ako vyzerá taká očná gymnastika?

- Najprv si uvoľníme krk pomalým strečingom dopredu, dozadu a do strán (5-krát do každej strany).
- Potom pomaly otvárajme a zatvárajme viečka (10-krát).
- Pozerať oboma očami do pravej, potom do ľavej strany, ale hlavu neotáčajme – hýbu sa iba oči (10-krát).
- Pohyby očami do kríža: najprv sa pozrime vpravo hore, zatvoríme oči. Otvorme oči a pozrime sa vľavo dole, atď.... (5-krát)
- Pozrime sa doprava a pomalým pohybom opíšme kružnicu proti smeru hodinových ručičiek. Zopakujeme aj s ľavou stranou. (4-krát)
- Vezmime si ceruzku do vystretej ruky. Zaostríme na hrot ceruzky. Potom ju pomaly približujeme k oku a zastavíme sa asi 10 cm pred špičkou nosa. (5-krát)

Pri poslednom cviku sme sa snažili zaostríť na predmet, ktorý je ďalej od nás. Skúsme svojím duchovným zrakom zaostríť aj trochu do diaľky. Kapucíni v piesni *Tisíce dní* spievajú: „*Pohľadom k sebe si pokazím zrak, ľudia chcú pomoc, tak sa musím dívať tam.*“ Skúsme pozeráť nie iba na vlastné potreby a záujmy, ale aj na záujmy iných (*Flp 2*). Čo to bude znamenať v praxi? Majme otvorené oči na potreby druhých a buďme ochotní pomôcť. Skúsme ustúpiť v niektorých veciach druhému. Zrieknime sa niečoho v prospech inej osoby. Skúsme sa pri rozhovore viac pýtať toho druhého, viac sa zaujímať o toho druhého, než stále hovoriť iba o sebe. Očnú gymnastiku treba praktizovať pravidelne, preto si skúsme každý deň precvičovať svoj duchovný zrak a poslúžiť niekomu inému.

Handrička na okuliare – spytovanie svedomia

Aj keď máme dobré okuliare, sem-tam sa stane, že nevidíme jasne – keď sa okuliare zaprášia alebo zamastia. Vtedy ich treba vyčistiť. Ako? (*Nechaj priestor na odpovede.*) Najlepšie použitím špeciálnej jemnej handričky z mikrovlákna alebo pod tečúcou vodou s jemným saponátom. Nemali by sme ich čistiť kusmi oblečenia, vlhčenými vreckovkami či papierom, aby sme si nepoškrabali sklá.

Aj naše duchovné okuliare (zrak) sa dennodenným používaním môžu zaprášiť či zamastiť a treba ich stále udržiavať čisté, aby sme dobre videli. Takýmto pravidelným čistením môže byť každodenné spytovanie svedomia. Skúsme do budúceho stretka každý večer Bohu poďakovať za všetko dobré a pekné, čo sme v ten deň zažili a odprosme ho za všetko, v čom sme zlyhali, za všetko, čím sme si zašpinili duchovný zrak.

Recept (návšteva u očného lekára) – spoveď

Kedy ideme k očnému lekárovi? (*Nechaj priestor na odpovede.*)

Keď sa nám zhorší zrak, keď sa nám rozbijú okuliare, keď si poraníme oko, alebo keď potrebujeme preventívnu prehliadku, aby sme predchádzali závažnejším ochoreniam.

Skúsme do najbližšieho stretka zájsť na kontrolu k lekárovi, ktorý nám môže napraviť duchovný zrak. Tým vyšetrením je spoveď, alebo duchovný rozhovor. Nechodme na spoveď iba v krízových situáciách, keď sa pichneme do oka hrdzavým drôtom, alebo keď nám opuchnú oči v dôsledku alergickej reakcie. Chodme na spoveď aj vtedy, keď sa nám zhorší videnie hoci len o štvrt dioptrie. Pravidelná spoveď nám udrží duchovný zrak v dobrej kondícii a pomôže nám predísť závažnejším chybám.

Praktická aplikácia:

Lekár nám síce môže predpísať recept, ale ak si liek z lekárne nevyzdvihneme a nezačneme ho užívať, nijako nám nepomôže. Dnes sme si povedali niekoľko zásad starostlivosti o duchovný zrak. Každý dostane svoj súkromný recept, aby nezabudol na starostlivosť o zrak. (*Nájdeš ich na stránke narodnestretnutiemladeze.sk/odvazny-rok/v-sekcii-Prilohy*).

Slovo učeník (*discipulus*) má v latinčine rovnaký základ ako slovo disciplína. To znamená, že ak chceme byť efektívnymi Ježišovými učeníkmi, musíme sa spriatelíť s disciplínou. Aj pacient musí zodpovedne dodržiavať predpísaný liečebný postup. Skúsme si preto do najbližšieho stretnutia do svojich diárov/denníčkov značiť, ako sa nám darilo dodržiavať náš program starostlivosti o duchovný zrak. Zápisky nám pomôžu lepšie sledovať svoj postup a zároveň nás budú motivovať a pripomínať nám, čo máme pre svoj zrak urobiť. Zapišme si, koľkokrát sa nám podarilo program uskutočniť a ako konkrétne, aký sme mali z toho pocit, čo nám to prinieslo...

Nabudúce sa porozprávame o svojich výsledkoch, úspechoch, prípadne zlyhaniach.

Správne riešenia kvízu:

- B)** 5 mesiacov
- A)** 2 týždne po počatí
- C)** 256
- C)** 70%
- C)** mozog; **B)** oko; **A)** oblička
- C)** 6 sekúnd
- B)** 25-tisíckrát
- B)** hnedá
- C)** Kýchnuť si ☺
- Z** papiera čítame cca o 25 % rýchlejšie.

Aktivita 2: Pohľad cez utrpenie

Ciel: priblížiť účastníkom životy ľudí, ktorí mali odvahu uvidieť, že práve cez utrpenie koná Boh najväčšie skutky.

Predpokladaná dĺžka trvania: cca 60 min.

Pomôcky:

- Sväté písmo pre každého účastníka;
- vytačené úplné aj neúplné životopisy svätých (*nájdeš ich na stránke narodnestretnutiemladeze.sk/odvazny-rok/ v sekcii „Prílohy“*).

Poznámky pre učiteľa/animátora:

1) Jánovo evanjelium – prečítajte si spolu úryvok (Jn 9, 1 – 41) a potom spoločne hľadajte odpovede na tieto otázky:

„Ako to, že sa ti otvorili oči?“

Toľkokrát musí uzdravený odpovedať na túto otázku... Nepotrebuje len odvahu priznať sa k Ježišovi pred jeho prenasledovateľmi, ale aj poriadnu dávku vytrvalosti. Akoby nikto neveril tomu, čo hovorí, a tak stále opakuje tú istú pravdu o svojom uzdravení, ktoré mu zásadne zmenilo život.

- Ako je to s nami? Máme odvahu nahlas povedať, kto nás „uzdravil“?
- Nestrácame odvahu, keď musíme túto pravdu stále opakovať?
- Vieme to všetko robiť s nadšením a láskou k Ježišovi?

„Vieme, že je to náš syn a že sa narodil slepý. Ale ako to, že teraz vidí, to nevieme, ani nevieme, kto mu otvoril oči. Jeho sa spýtajte. Má svoje roky, nech hovorí sám za seba.“

Jeho rodičia tak hovorili zo strachu pred Židmi. Báli sa, nechceli riskovať vylúčenie zo synagógy a odsúdenie farizejmi. Aj my sme niekedy ako tí rodičia z evanjelia, najmä keď sa nás neveriaci pýtajú, prečo sme iní. Strach z „vylúčenia zo synagógy“ – teda strach z vylúčenia z akéhokoľvek kolektívu – nám bráni žiť a ohlasovať Ježišovo učenie a znemožňuje otvárať oči pýtajúcim sa.

- Pociťujeme v našom živote strach z odsúdenia kvôli Ježišovi?
- Nebojíme sa zastať našich blízkych, keď sú kvôli Ježišovi „vylúčení“?
- Čo, alebo kto nám dodáva odvahu v takých chvíľach?

„Rabbi, kto zhrešil - on, alebo jeho rodičia -, že sa narodil slepý?“ Ježiš odpovedal: „Nezhrešil ani on, ani jeho rodičia, ale majú sa na ňom zjaviť Božie skutky.“

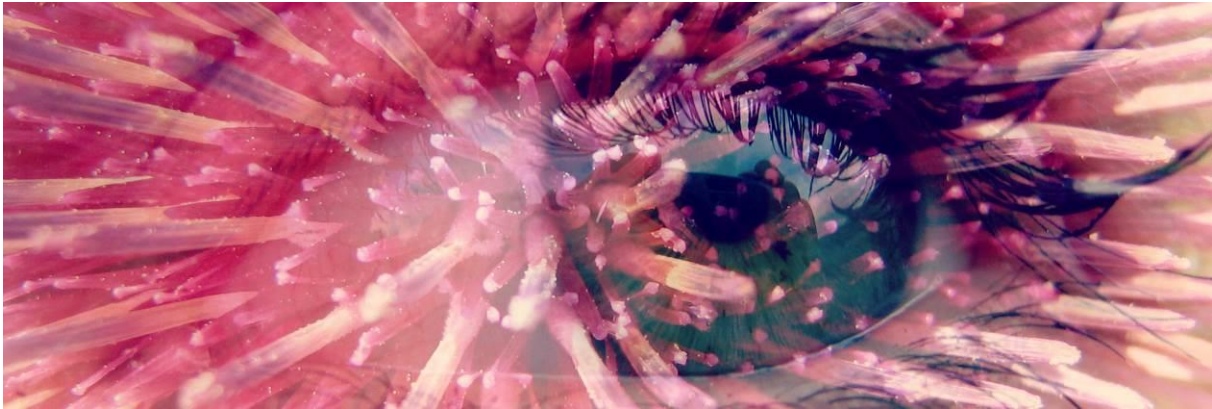
Takúto odpoveď asi nikto z učeníkov nečakal. Kríž tohto slepca videli len ako trest za hriech. Ešte nechápali „krásu utrpenia“, cez ktorú Ježiš môže konať Božie skutky a pretvárať srdcia mnohých ľudí.

- Aké je naše najväčšie životné utrpenie?
- Čo všetko musíme kvôli nemu vytrpieť a obetovať?
- Vidíme a uvedomujeme si, ako aj cez toto utrpenie pôsobí Božia láska?

Keď to povedal, napľul na zem, urobil zo sliny blato, blatom mu potrel oči a povedal mu: „Chod', umy sa v rybníku Siloe, ...“

Ježiš si niekedy volí veľmi zvláštne spôsoby, akými v našom živote pôsobí a ako nás uzdravuje. Úprimne – kto by čakal, že slepotu bude liečiť blatom urobeným zo slín?

- Vyliečil niekedy Ježiš našu „slepotu“ nečakaným spôsobom?
- Nechávame Ježiša, aby si sám vybral spôsob pôsobenia v našom živote, alebo čakáme, že bude pôsobiť podľa našich plánov?
- Prijímame odvážne Ježišovu liečbu našej „slepoty“, aj keď trvá dlho?

Ten človek im odpovedal: „Práve to je čudné, že vy neviete, odkiaľ je, a mne otvoril oči... Keby on nebol od Boha, nemohol by nič také urobiť.“ Povedali mu: „Celý si sa v hriechoch narodil a nás poučáš?!“ A vyhнали ho von.

Farizeji si pyšne myslia, že oni sú tí, ktorí majú vždy pravdu. Teraz však pred nimi stojí bývalý slepec (pre nich len obyčajný hriešnik) a pouča ich v oblasti, v ktorej sa sami považujú za najmúdrejších. Niektorí z nich možno aj cítili, že sa mýlia, ale nemali odvahu vidieť pravdu...

- Máme odvahu vidieť a priznať si naše vlastné omyly?
- Ocitli sme sa aj my v situáciách, keď nás poučal niekto, koho považujeme za neskúsenejšieho, „hriešnejšieho“? Ako sme sa pri tom cítili?

Ježiš sa dopyčul, že ho vyhнали, vyhľadal ho a povedal mu: „Ty veríš v Syna človeka?“ On vrazil: „A kto je to, Pane, aby som v neho uveril?“ Ježiš mu povedal: „Už si ho videl - a je to ten, čo sa rozpráva s tebou.“ On povedal: „Verím, Pane,“ a klaňal sa mu.

Uzdravený chodí po mnohých „vypočúvaniach“. Farizeji, s ktorými si trochu ostrejšie vymenil názory, ho vyhнали. Asi sa o tom rozprávalo v Jeruzaleme, keď sa to donieslo až k Ježišovi. A Ježiš nie je ľahostajný voči problémom, ktorým čelí uzdravený. Hľadá ho, chce sa s ním stretnúť, aby mu dodal odvahy a sily do tejto skúšky.

- Ak sa kvôli Ježišovi dostanem „do problémov“, uvedomujem si, že je to on, kto ma prvý hľadá a chce sa so mnou stretnúť?
- Nebojím sa stretnúť s Ježišom?
- Uzdravený je napriek mnohým problémom ochotný uveriť čomukoľvek, čo mu Ježiš povie. Dôveruje mu. Dokážem aj ja dôverovať Ježišovi?

Ježiš povedal: „Súdiť som prišiel na tento svet: aby tí, čo nevidia, videli, a tí, čo vidia, aby oslepli.“ Začuli to farizeji, čo boli pri ňom, a povedali mu: „Sme azda aj my slepí?!“ Ježiš im odpovedal: „Keby ste boli slepí, nemali by ste hriech. Vy však hovoríte: »Vidíme.« A tak váš hriech ostáva.“

Ježiš prichádza a chce nás uzdravovať. Túži, aby tí čo nevidia, videli. Sú to ľudia vedomí si svojou zaslepenosťou hriechom, preto v pokore prosia o pomoc. Majú odvahu vidieť svoje hriechy a poklesky.

- Máme odvahu v pokore sa pozrieť do svojho vnútra a vyhlásiť, že potrebujeme uzdravenie? Alebo sme pyšní ako farizeji?
- Máme vo svojom okolí priateľov alebo blízkych ľudí, ktorí nám otvoria oči?

2) Utrpenie – uveď aktivitu týmito, alebo podobnými, slovami:

Utrpenie je všade okolo nás – je bežnou súčasťou života. Niekedy je menšie a niekedy je väčšie. Často však nevieme pochopiť, prečo sa deje. Ako je vôbec možné, že v 21. storočí sú vojny a že vlády mnohých krajín sú skorumpované? Prečo si otec rodiny už dva roky nevie nájsť prácu napriek tomu, že má dobré vzdelanie? Prečo má naša babka rakovinu? Prečo sa nedokážem rozprávať so sestrou? Prečo matke zomrie dieťa? Prečo sa mi nič nedarí? Myslím, že každý z nás prežíva vo svojom živote nejakú formu utrpenia. Niektí o ňom rozpráva, iní nie.

Plynulo prejdite do diskusie.

- Poznáš niekoho, kto prežíva utrpenie? Čo, alebo kto, mu pomáha?
- Ako si sa cítil pri ňom ty?
- Prežívaš aj ty nejaké utrpenie?
- Pýtal si sa, prečo trpíš práve ty a prečo sa ti stalo práve toto?
- Vnímaš utrpenie cez Ježišov uhol pohľadu, alebo cez svoj ľudský?
- Prečo existuje utrpenie?

Rozdeľ účastníkov do piatich skupín. Každá skupina dostane neúplný životopis jedného Božieho služobníka, blahoslaveného, či svätého. Ich úlohou bude domyslieť zvyšnú časť životopisu – teda to, čo je zatiaľ ich očiam neviditeľné. Nechaj im na to cca 10 min. Potom každá skupinka predstaví svoju osobu a pokúsi sa vysvetliť, aké utrpenie daná osoba prežívala. Potom im rozdať úplné životopisy, a nechaj im čas, aby si prečítali, kým ten človek naozaj bol a aké utrpenie v živote prežil. Potom opäť každá skupina povie príbeh daného človeka, opíše jeho utrpenie a aké zázraky prostredníctvom tohto utrpenia Boh ich v živote konal.

Aktivitu a diskusiu môžeš zakončiť týmito slovami:

Všetci ľudia na papierikoch boli svätci, blahoslavení alebo Boží služobníci, ktorí prijali utrpenie do svojho života a premenili ho na veľkú radosť, cez ktorú Boh konal zázraky. Sv. Damián našiel radosť v pomáhaní malomocným, pre ktorých aj sám zomrel. Rovnako Carlo našiel radosť v obetovaní svojej choroby za pápeža. Títo ľudia mali odvahu otvoriť oči a uvidieť, že aj utrpenie, ktoré prežívajú s Bohom, môže prinášať dobro tomuto svetu. Slepému v evanjeliu neotvára Ježiš len oči, ale aj srdce. Premieňa utrpenie jeho slepoty na radosť zo spoznania samého Krista. Boh aj v tomto prípade premieňa utrpenie slepého na väčšie dobro. Slepý sa stáva ohlasovateľom Ježiša. Hoci je utrpenie veľmi ťažké, Boh nám ukazuje cestu vo svojom Synovi, ktorý sa pre nás obetoval na kríži. Inšpirujme sa príkladom nášho Boha, ktorý dokáže premeniť utrpenie na Veľkonočné ráno. Majme odvahu otvoriť oči a uvidieť, že aj cez utrpenie nás Ježiš privádza k sebe a koná cez nás svoje skutky.

Blahoslavená Alexandrina da Costa

Alexandrina sa narodila v roku 1904 v portugalskom meste Balasar. Jej matka jej od malička vštepovala zdravé kresťanské zásady. Od detstva ťažko pracovala na poli, aby stíhala robiť tak, ako muži. Ako dieťa bola veľmi živá, bola obdarená komunikatívnosťou a veselou povahou, pre ktorú bola veľmi obľúbená. Potom však vážne ochorela – pravdepodobne na týfus – a takmer zomrela. Podarilo sa ju však zachrániť, ale jej zdravie ostalo podlomené. Keď mala štrnásť rokov, vtrhli do domu, kde žila, traja muži a chceli ju znásilniť. Bolo to na Bielu sobotu. Ona – v strachu pred nimi a v túžbe ochrániť si čistosť – vyskočila z okna asi zo štvormetrovej výšky. Postupne začala mať problémy s pohybovým ústrojenstvom a ako dvadsaťjedenročná úplne ochrnula a zostala pripútaná na lôžko. Akokoľvek bola Alexandrina vo svojom utrpení trpezlivá, predsa úpenlivo prosila Boha, aby bola uzdravená. Neskôr pochopila, že toto je jej povolanie. Svoje utrpenie začala brať ako možnosť priniesť obeť za obrátenie hriešnikov. Pripodobnila sa Kristovi slovami: „Ježišu, ty si vážňom vo svätostánku, ja som vážňom na svojom lôžku.“ Takmer štyri roky mávala každý piatok mystické zážitky. Prežívala Kristove muky, ktoré trpel na krížovej ceste a na kríži. Zomrela 13. októbra 1955. Tesne pred svojím posledným vydýchnutím povedala: „Som šťastná, pretože idem do neba.“ Na svojom náhrobnom kameni má podľa svojho želania nápis: „Hriešnici, ak vás popol môjho tela môže zachrániť, podte bližšie, kráčajte po ňom. Skončite s hriechom. Neurážajte viac Ježiša!“

Boží služobník Carlo Acutis

Carlo Acutis sa narodil 3. mája 1991 v Londýne, ale krátko po narodení sa rodina presťahovala do Milána. Študoval na lýceu Leva XIII., spravovaného otcami jezuitmi. Programoval na vysokej úrovni, vytváral webové stránky a denne sa venoval strihu videa. Bol taký zaniatený pre informatiku, že jeho priatelia, ba dokonca i dospelí inžinieri, ho považovali za génia. No zároveň bol chlapcom, u ktorého sa naplno prejavovala Božia milosť. Modlieval sa ruženec a denne chodil na svätú omšu. Staral sa o tých, ktorí ostali bez strechy nad hlavou a o núdznych, ktorých stretával na svojich cestách. Často chodieval adorať Krista v Oltárnej sviatosti. Svedkom jeho vzťahu k Eucharistii je aj výstava eucharistických zázrakov, ktorú sám pripravil a ktorá sa stretla s úspechom doma i v zahraničí. Sám hovorieval, že našim kompasom má byť Božie slovo, ku ktorému sa máme neustále vracieť. Ale na to, aby sme dosiahli tak vysokú métu, akou je nebo, potrebujeme aj špeciálne prostriedky – sviatosti a modlitbu. Carlo spravil Eucharistiu centrom svojho života. Nazýval ju „diaľnicou do neba“. Krátky života Carla ukončila 12. októbra 2006 leukémia. Pred smrťou obetoval svoje utrpenie za pápeža a celú Cirkev. Už krátko po jeho smrti sa začali ozývať hlasy za jeho blahorečenie. 13. mája 2013 sa začal proces jeho blahorečenia, čím získal titul služobník Boží. Mnohí si ho zapamätali práve vďaka jeho dokumentácii Eucharistických zázrakov z celého sveta, ktoré uverejňoval na svojich webových stránkach.

Svätý Damián De Veuster

Vlastným menom Jozef De Veuster, sa narodil v Tremelo vo Flámsku (Belgicko) 3. januára 1840. Vyrastal v obyčajnej sedliackej, ale zbožnej rodine. V roku 1860 vstúpil do rehole Najsvätejších srdc, kde dostal rehoľné meno Damián. V roku 1864 bol poslaný na misie na Havajské ostrovy do Honolulu. Tam prijal aj kňazskú vysviacku. Deväť rokov pôsobil na najväčšom ostrove – na Havaji. V roku 1873 sa dobrovoľne prihlásil na misijnú službu na ostrov smrti – na Molokai, kam boli doslova vyhnaní zomrieť všetci malomocní – chorí na lepru. Staral sa o nich s veľkou láskou po všetkých stránkach. Bol pre nich lekárom tela i duše. Raz sa však nakazil aj on – od detí, o ktoré sa staral. Vo svojom úsilí však neustal ani ako malomocný. Pokračoval v stavaní nemocníc, kostolov, domov a iných budov. Spolu ich postavil okolo 600. Na ostrove Molokai aj zomrel – 15. apríla 1889. Malomocní za ním žiaľili ako za svojim otcom. Za svätého ho vyhlásil pápež Benedikt XVI. 11. októbra 2009.

Svätá Anna Schäffer

Narodila sa 18. februára 1882 v nemeckom Mindelstettene. Mala len 19 rokov, keď sa jej život následkom ťažkého úrazu úplne zmenil. Anna mala veľkú túžbu stať sa rehoľníčkou – misionárkou. Pri jednom praní však padla do kotla s vriacou mydlovou vodou a do konca života ostala pripútaná na lôžko. Tam postupne rozpoznala svoje povolanie – „misiu utrpenia“. Bolesti, ktorých bolo v jej živote naozaj veľa, nespôsobili v nej horkosť a zatrpknutie, ale úplne otvorili jej srdce pre Boha. A to až do krajnosti... Aj keď bola stigmatizovaná a utrpenie sa ešte viac prehĺbilo. Všetky bolesti ponúkala Bohu za kňazov a celú Cirkev a za obrátenie hriešnikov. „S každým dňom vo mne rastie túžba prijímať nové utrpenie za obrátenie duší.“ Prameňom jej sily bola veľká láska k Ježišovi v Najsvätejšej oltárnej sviatosti: „Mojou najväčšou silou je sväté prijímanie!“ V Ježišovi nachádzala silu rozdávať sa formou apoštolátu modlitby a útechy, ktorý vykonávala slovom, písmom aj ručnými výšivkami. Anna ponúkla Bohu všetko a On si všetko zobral. Stal sa obrazom vtláčeným do jej utrpenia a bolesti. A ona sa v Ňom stala bohatou. 5. októbra 1925 ju Boh povolal do večnosti. Pápež Benedikt XVI. ju 21. októbra 2012 vyhlásil za svätú.

Svätá Margita Kortónska

Narodila sa v r. 1247 v Laviane v Taliansku. V osemnástich rokoch opustila rodičovský dom a žila vo voľnom zväzku so šľachticom v Montepulciane. Čoskoro mu porodila syna. Jedného dňa jej milenca prepadli a zabili lupiči. Keď mladá žena uvidela zohavené telo muža, jej život sa zmenil. Povedala: „Moje telo bolo dosť silné k hriechu a nerestiam. Prečo by malo byť slabé v kajúcnosti? Celé noci som hodovala a pri modlitbe by som ochabovala?“ Od tej chvíle sa chcela celá zasvätiť Bohu a kajať sa za svoj predchádzajúci život. V Kortone prosila o prijatie do kláštora františkánskych terciárov. Zo začiatku ju odmietali. Prešla mnohými skúškami – postila sa, spala na studenej kamennej podlahe a konala rozličné iné prejavy askézy. Potom mohla zložiť sľuby. V Kortone založila nemocnicu pre chudobných a chorých a Spoločnosť sestier tretieho rádu. Počas života bola obdarená mystickými zážitkami. Zomrela 22. februára 1297 v Kortone. Za svätú ju vyhlásil r. 1728 pápež Benedikt XIII. Uctievaná je ako patrónka kajúcnikov. Na mieste, kde zomrela, sa dnes týči chrám Santuario di Santa Margherita. Veľmi často je svätica znázorňovaná so psom. Je to odkaz na rozprávanie, podľa ktorého našiel milencovu mŕtvolu jej pes.

Aktivita 3: Zhmotniť neviditeľné

Cieľ: Spoznávať silu viery, pomenovať, čo všetko by sme s vierou dokázali, bližšie spoznať príklady viery v Liste Hebrejom.

Predpokladaná dĺžka trvania: cca 40 min.

Pomôcky:

- papieriky s napísanými slovami;
- perá + papiere + Sväté písmo pre každého účastníka;

Poznámky pre učiteľa/animátora:

1) **Neviditeľná viera** – účastníkom aktivity daj losovať papieriky, na ktorých sú napísané nasledovné slová:

vzduch
sen
zvuk
reč
nádej

spravodlivosť
wi-fi
myšlienky
hudba
gravitácia

láska
elektrika
modlitba
sľub
nápad

Účastníci si papieriky ťahajú bez toho, aby videli, čo si vytiahli iní. Najskôr nech každý z nich nahlas prečíta to, čo je napísané na jeho papieriku. Spýtaj sa: **Čo majú tieto veci spoločné?**

Nechaj priestor na odpovede. Daj pozor na to, aby sa zapojili všetci, aj tí viac hanbliví. Podpor ich tvorivosť, aby sa nebáli povedať aj netradičné riešenia. Spoločne dospejte k záveru, že napísané slová spája to, že sú neviditeľné.

Potom pokračujte diskusiou.

- Ako dokážeš prítomnosť neviditeľných vecí?
- Ako sa prejavujú?
- Zažil si v živote situáciu, že by sa stalo to, čomu si uveril?
- Ježiš povedal, že ak by sme mali vieru ako horčičné zrnko, mohli by sme prikázať stromu a ten by sa presadil do mora. Čo všetko by podľa teba bolo možné, ak by si mal na to vieru?
- Niekedy je jednoduché uveriť a začať sa modliť za nejakú vec. Keď ale zmena neprichádza dostatočne rýchlo, sme nedočkaví a vieru strácame. Je nejaká vec v tvojom živote alebo v tvojej rodine, v ktorej by si chcel mať väčšiu vieru?

Pokračuj: V Jánovom evanjeliu – v príbehu o slepovi pri rybníku Siloe – čítame: Ježiš sa dopytal, že ho vyhľadajú, vyhľadal ho a povedal mu: „Ty veríš v Syna človeka?“ On vravel: „A kto je to, Pane, aby som v neho uveril?“ Ježiš mu povedal: „Už si ho videl - a je to ten, čo sa rozpráva s tebou.“ On povedal: „Verím, Pane,“ a klaňal sa mu.

Slepovi sa najskôr otvorili oči na tvári a potom aj oči viery. Nevidel – a zrazu vidí. Neveril – a zrazu uveril. Viera je ako pohľad vidieť aj neviditeľné. Máme odvahu vidieť viac?

2) Zhmotniť neviditeľné – pokračuj týmito alebo podobnými slovami:

Ľudia sú jediné žijúce tvory, ktoré dokážu zhmotniť neviditeľné. Keď sníváš o svojej budúcnosti, sníváš o niečom, čo zatiaľ nevidíš. Keď uskutočňuješ svoje sny, robíš z neviditeľného viditeľné. Keď chceš upiecť koláč, najskôr máš recept – len slová a predstavu o koláči, ktorý je zatiaľ neviditeľný. Keď ho ale pečieš, postupne sa neviditeľná predstava stáva realitou. Zhmotňuješ neviditeľné.

Predstav si ale, že by si do procesu zhmotňovania neviditeľného vstúpil spolu s Bohom. Dokázal by si mnohé a ešte väčšie veci.

V liste Hebrejom sa píše, že viera je dôkazom toho, čo nevidíme.

3) List Hebrejom – účastníkov aktivity rozdeľ do skupiniek po štyroch a rozdaj im Sväté písma, papiere a perá. Nasmeruj ich pozornosť na **jedenástu kapitolu Listu Hebrejom**.

Ich úlohou bude prečítať si kapitolu a na papier vypísať všetko, čo uskutočnili starozákonní veriaci vďaka viere a s vierou. Môžeš kapitolu rozdeliť na menšie časti, resp. prispôbiť výber veršov veku a schopnostiam účastníkov.

Buď pripravený na otázky účastníkov v prípadoch, keď nebudú bližšie poznať jednotlivé starozákonné príbehy.

Po prečítaní začni diskusiu a spoločné zdieľanie.

- Ktorá biblická postava – z listu Hebrejom – je ti obzvlášť blízka?
- Prečo práve táto postava?
- V čom ti je vzorom?
- Vidíš nejaké podobné črty medzi niektorou z postáv a tebou?
- Ako by sme mohli viac zviditeľniť našu vieru?

Navrhni účastníkom, aby sa táto biblická postava stala na najbližšie obdobie ich vzorom, alebo „patrónom“. Môžu si jej meno napísať na viditeľné miesto (napr. na pracovný stôl, na zrkadlo v kúpeľni, na vchodové dvere... ☺) aby si na ňu spomenuli čo najčastejšie...

Stretnutie ukončíte modlitbou za posilnenie našej viery a za odvahu zviditeľniť ju v našich životoch.

Pre ODVÁŽNY ROK pripravili: Zuzka Venglíková ZKSM, Ivka Šalgová & tím Godzone, saleziáni a Pavol Danko.

Jazyková úprava: Mgr. Stanislava Vavreková

Grafika: Erika Bojnická

Finalizácia, zalomenie textu a foto: PaedDr. Pavol Danko

Adorácia

O2H uveriť

(Ak je to možné, nech si účastníci adorácie pred jej začiatkom zaviažu oči, alebo ich aspoň zavrú až do chvíle, kým budú vyzvaní opäť ich otvoriť.)

Pieseň (počas nej kňaz alebo diakon vyloží Oltárnu sviatosť)

Kráľ pokorných (Rieka života)

Úvod

Kňaz alebo diakon: Pane, prichádzame dnes sem, pred tvoju tvár. Pred tebou sa skláňame a chceme teraz zostať v tvojej prítomnosti. Ty si šťastie duší, ty si radosť srdca, ty si nádej žijúcich. Ty si svetlom v tmách, si náš Záchranca a Vykupiteľ.

Pane, si tu prítomný v Najsvätejšej Eucharistii, no my Ťa nevidíme. Nevidíme Ťa, lebo naše oči sú zastreté. Cítíme sa ako slepci. Tma. Nič len tma – to je to, čo nás teraz obklopuje. Nevieme presne, čo sa deje okolo nás. Akoby sme strácali istotu, pretože nič nevidíme. Lepšie povedané, nevidíme nič vonkajšie. Práve preto sa chceme pozrieť do svojho vnútra a načúvať tvojmu hlasu.

Z Písma (Jn 9, 1 – 41)

Zamyslenie

Kňaz alebo diakon: Ježišu, práve si vychádzal z chrámu, keď si zbadal spomínaného slepca z evanjelia. Mnohokrát ma učili, že k zázraku sa vyžaduje viera. No v tomto príbehu je to inak. Nemám pocit, že ten slepec veril, že si Boh a že ho môžeš uzdraviť. Ako neskôr hovorí, myslel si, že ho uzdravil človek – Ježiš. Čiastočne mal pravdu – áno prišiel si k nemu ako človek. Ale mohol človek uzdraviť slepého od narodenia? Takže slepec o tebe vedel, ale ešte nemal o tebe pravý obraz. Ten prichádzal postupne. Tak je to aj s mojou vierou. Dotvára sa postupne. Len postupne Ťa môžem viac poznať. Prosím, pomôž mi rásť vo viere. Tvoje oko bolo pozorné a všímavé. Na ľudí i udalosti. A čo ja?

- Koľkokrát vidím vo svojom okolí ľudí, ktorí prosia o milodar?!
- Pohne sa mi pri pohľade na nich srdce? Alebo som si už na nich zvykol? Všetkým aj slepec z evanjelia isto nebol pri rybníku Siloe prvýkrát...
- Prechádzam okolo núdznych ľahostajne a nevšímavo, alebo im niečo venujem – jedlo, vlúdne slovo, či úsmev? Alebo radšej odvrátim zrak, lebo nemám odvahu uvidieť ich pohľad, ich núdzu, ich biedu?
- Mám odvahu uvidieť v núdznych teba, Pane?
- Mám odvahu uvidieť tvoje stopy v bežných udalostiach dňa?
- Mám odvahu stretnúť sa s tebou zoči-voči vo sviatostiach?
- Ako často mám túto odvahu uvidieť Ťa?
- Mám odvahu svedčiť o tebe svojím životom? Mám odvahu uvidieť, že je to mojím poslaním?

(chvíľa ticha)

Pieseň

Ty si Pane stále pri mne

Kňaz alebo diakon: Ježišu, keby som vedel pozorovať život tvojimi očami... Prosím, prenikni celú moju bytosť svojím svetlom. Ak môj pohľad bude dosť jasný, potom mi svet nebude prekážkou, ale naopak, bude ma vyzývať k práci pre Nebeského Otca. Pane, prosím, posilni moju vieru, aby som mal odvahu správne pozorovať život. Stal by sa pre mňa svedectvom o dôkazoch tvojej lásky v stopách diela stvorenia. Veď veriť, to neznamená len dvíhať oči k Bohu, ale pozeráť aj na zem a vidieť ju tvojimi očami, Pane. Ty ma posielaš do sveta nie preto, aby som chodil so sklopenými očami, ale aby som kráčal po tvojich stopách, ktoré si zanechal vo veciach, udalostiach a osobách. Všetko mi má odhaľovať teba. Netreba dlhé modlitby, aby som sa mohol usmiať na teba, Bože, v drobnostiach každodenného života.

Mladí sa môžu striedať pri čítaní:

Chcel by som vzlietnuť, Pane, do výšin,
nad svoje mesto,
nad celý svet,
nad všetok čas,

očistiť si pohľad a hľadieť na všetko TVOJIMI OČAMI.

Videl by som vesmír, ľudstvo a dejiny,
videl by som ich tak, ako ich vidíš ty.

Videl by som tvoje veľké telo – Cirkev,
ako sa skrže Ducha rodí.

Videl by som,
ako sa uskutočňuje večná myšlienka lásky tvojho Otca.

Videl by som,
že každý z nás má svoje poslanie a každá vec tak isto.

Videl by som mladých, čo v skupinkách debatujú o všeličom,
videl by som, ako sa dieťa rodí a stavec umiera.

Takto by som pochopil,
že pred mojimi očami sa odohráva veľké dobrodružstvo lásky,
čo sa začalo na úsvite sveta.

Videl by som, ako sa všetko splňa,
že všetko je len jeden pohyb celého ľudstva i celého vesmíru
k Najsvätejšej Trojici, v tebe a cez teba, Pane.

Poznal by som,
že aj môj osobný život je veľmi cenný v pláne Nebeského Otca.

Na kolenách, Pane, by som obdivoval tajomstvá tohto sveta,
ktorý – napriek početným a hrozným stroskotancom hriechu –
je neustálym pulzom lásky, smerujúcej k večnej Láske.

Chcel by som vzlietnuť, Pane, do výšin,
nad svoje mesto,
nad celý svet,
nad všetok čas,

očistiť si pohľad a hľadieť na všetko TVOJIMI OČAMI.

(podľa **Michel Quoist** – upravené)

Pieseň

Žijem (Rieka života) / **Otvor mi oči Duch svätý**

(Počas piesne si účastníci adorácie môžu dať dole šatky z očí, resp. ich otvoriť.)

Ešte silnejšie bude, ak im ich dá z očí preč niekto iný – NIEKTO INÝ im umožní vidieť.)

Mladí sa môžu striedať pri čítaní:

Ďakujem ti, Pane, ďakujem!

Vďaka za všetky dary, ktoré si mi dnes dal,
vďaka za všetko, čo som videl, počul a dostal.

Vďaka ti za vodu, čo ma občerstvila,
za voňavé mydlo a sviežu zubnú pastu.

Vďaka ti za odev, čo ma chráni, za jeho farbu i strih.

Vďaka za nové správy, za veselú historku, za ranný úsmev,
za dlhé a vážne zasadania, i za vyhraný zápas.

Vďaka ti za prácu, za moje nástroje i moju námahu.

Ďakujem ti za ulicu, ktorou som prešiel,

za výklady, autá, chodcov,

za všetok život, ktorý sa valí medzi radmi domov.

Ďakujem ti za výdatnú stravu, za nápoj, čo ma tak osviežil.

Ďakujem ti za vietor, čo mi vial do tváre,

i za stromy, ktoré ma cestou zdravili.

Ďakujem ti za deti,

ktoré som zazrel hrať sa na chodníku,

za ich kolieskové korčule i bezradnosť, keď padajú na zem.

Vďaka za prijaté pozdravy, objatie, za úsmevy.

Vďaka ti za rodičov, za ich lásku a spoločenstvo.

Vďaka ti za strechu, ktorá ma ukrýva, i za svetlo, čo mi svieti.

Ďakujem ti za pokojnú noc.

Ďakujem ti za hviezdy.

Ďakujem ti za ticho.

Ďakujem ti za dar uplynulých rokov.

Ďakujem ti za život.

Ďakujem ti za milosť.

Ďakujem ti, Pane, že si tu prítomný.

Ďakujem ti, že ma počúvaš, že ma berieš vážne,

že svojimi rukami podávaš Otcovi dar mojich obetí.

Ďakujem ti, Pane. Vďaka ti.

(podľa Michel Quoist – upravené)

Modlitba za Svätého Otca

Pieseň

Ctíme túto sviatosť slávnú

Modlitba pred požehnaním

Pane Ježišu, ty si slepcovi pri rybníku Siloe uzdravil zrak, prosíme ťa, dopraj aj nám, aby sme mali odvahu uvidieť v každom človeku i vo všetkom, čo nás obklopuje, stopy Tvojej lásky a mohli verne plniť poslanie, ktoré nám dávaš. Lebo Ty žiješ a kraluješ na veky vekov. Amen.

Pre ODVÁŽNY ROK pripravila: sestra Chantal Fukasová, SDR.

Máriina cesta

Kráľovná nebies (Raduj sa nebies Kráľovná)

Radosť Panny Márie zo zmŕtvychvstania

V centre našej radosti z viery je ohlasovanie zmŕtvychvstania Pána. Spolu s apoštolmi vyznávame: „Pán Ježiš vstal z mŕtvych. Skutočne vstal z mŕtvych, on žije! Aleluja!“ Zvesť o tejto udalosti nám odovzdali svedkovia, ktorým sa osobne zjavil zmŕtvychvstalý Pán. Úplne prvou, ktorá uverila, a ktorá sa podľa tradície Cirkvi ako prvá stretla so Zmŕtvychvstalým, bola Panna Mária. Tak, ako bola pod krížom svojho Syna naplnená bolesťou, tak bola vo veľkonočné ráno naplnená nevýslovnou radosťou. Túto veľkonočnú radosť, ktorá prúdi z neochvejnej viery, chce darovať aj nám. Aby sme spolu s ňou raz vošli do neba a navždy boli blažení. Vieme sa radosť z Ježišovho zmŕtvychvstania? Chápeme, že od Ježišovej Veľkej noci sa všetko úplne zmenilo? On všetko urobil dobrým – vykúpil ľudstvo a všetky naše životné situácie! Ukázal nám, že bolesť má zmysel a utrpenie končí zmŕtvychvstaním. Že spolu s ním zvíťazíme! A že celý náš život má zmysel, od rána do večera. A mať zmysel života je predsa dôvod na radosť.

Raduj sa nebies kráľovná

Počas veľkonočného obdobia sa v našich kostoloch spieva, alebo recituje krásna mariánska antifóna – *Raduj sa nebies Kráľovná*. Je jednou zo štyroch mariánskych antifón, ktoré sa – vzhľadom na liturgické obdobie – spievajú alebo modlia po večernej modlitbe liturgie hodín, teda po večerách alebo kompletóriu. Jej vznik sa spája so **sv. pápežom Gregorom Veľkým** († 604). Koncom 6. storočia (590) postihla mesto Rím morová nákaza. V boji proti epidémii pápež vyzýval k pokániu a usporiadal prosebnú procesiu, ktorá viedla od kostola Ara Coeli (dnes Bazilika Santa Maria in Ara Coeli) ulicami Ríma až k Bazilike sv. Petra. Niesli pritom obraz Panny Márie – ikonu, ktorú podľa tradície napísal sv. Lukáš. Keď sa procesia blížila k Hadriánovmu mauzóleu a prechádzala cez slávny Pons Aelius (dnes Anjelský most), pápež Gregor počul nádherné spevy – anjeli spievali antifónu Regina Coeli. A pápež odpovedal: „*Ora pro nobis Deum. Alleluia!*“ V nasledujúcich storočiach, keď sa 25. apríla konala táto tzv. „veľká procesia“, zastavovali sa na spomínanom moste a spievali túto antifónu.

Je historicky potvrdené, že františkáni v 12. a 13. storočí končili svoju modlitbu pred odpočinkom spevom tejto antifóny. Oni sa najviac pričínili o jej rozšírenie. V roku 1742 **pápež Benedikt XIV.** vyhlásil, že vo veľkonočnom období sa má počas zvonenia zvonov namiesto Anjel Pána modliť Regina Coeli. Táto modlitba má pripomínať radosť Panny Márie zo zmŕtvychvstania, ale aj nezlomnú vieru Sedembolestnej, ktorá vo svojom srdci uchovávala slová svojho Syna: „*Zmŕtvychvstal, jak predpovedal!*“ Zároveň prosíme našu Kráľovnú v nebi o príhovor za nás: „*Pros, aby nás k sebe prijal.*“ Modlitba je nádherným svedectvom presvedčenia Božieho ľudu o účasti Panny Márie na umučení a smrti Pána Ježiša, ich spoločnej obete za spásu sveta, jej viery a jej moci príhovoru. Tá, ktorá spolu s Ježišom trpela, tá teraz spolu s ním aj kraľuje.

22. august – Panna Mária Kráľovná – pápež Pius XII. poukazoval na Máriinu dôstojnosť ako Kráľovnej. S dátumom 22. augusta sa najskôr viazala spomienka na Nepoškvrnené Srdce Panny Márie, ktorá bola preložená na sobotu po slávnosti Najsvätejšieho Ježišovho Srdca, aby bolo v tesnej blízkosti spoločné slávenie obidvoch Srdca – Ježišovho i Máriinho. Ovocím Druhého vatikánskeho koncilu bolo rozhodnutie stanoviť spomienku na „Kráľovnú pokoja“ na týždeň po Nanebovzatí Panny Márie. Titul Panny Márie „Kráľovnej“ bol tak zvýraznený prívlastkom „pokoja“. Aj niektoré mariánske chrámy sú zasvätené Kráľovnej pokoja. Ďalší liturgický vývoj vyprofiloval dnešný titul „Panna Mária Kráľovná“, každoročne slávený 22. augusta – týždeň po slávnosti Nanebovzatia Panny Márie. Tá, ktorú Pán Ježiš vzal do neba, je Ním v nebi korunovaná ako naša Kráľovná. Pápež Pavol VI. napísal, že v nebi Panna Mária „sedí po boku večného Kráľa, skvie sa ako Kráľovná a oroduje ako Matka.“

Kráľovná nebies – útočisko hriešnikov – páter Pio rád rozprával svojim duchovným deťom túto historku: Jedného dňa, keď sa Ježiš prechádzal rajom, zbadal niekoľko podozrivých tvárí. Išiel teda za svätým Petrom a povedal mu: „Peter, videl som tu niekoľkých, ktorí nezodpovedajú predpisom a nepatria sem. Kto ich sem upustil?“ Svätý nebeský vrátnik sa ospravedlňuje: „Pane, som veľmi opatrný, to sa mi zdá nemožné.“ „No, napriek všetkému, buďte pozornejší,“ hovorí majster dôrazne, aby sa ubezpečil, že jeho napomenutie bolo jasné. Svätý Peter stráži pri nebeskej bráne a vidí, že všetko je v dokonalom poriadku. Nikto nemôže prejsť bez riadnej kontroly. O tom informuje Pána. Krátko potom príde Ježiš znova a sťažuje sa: „Peter, takto to nepôjde. Opäť som videl ľudí, o ktorých si nemyslím, že sem patria.“ Chudák Peter nariaďuje prísnejšie kontroly. Jediná osoba, ktorá môže slobodne vchádzať a vychádzať, je Panna Mária. Nechce jej klásť otázky, avšak, všimol si jej plášť. Keď vychádza, siaha jej až po zem a splýva s jej postavou. Naopak, keď vchádza, je nafúknutý ako lodná plachta. Hoci sa mu to zdá podozrivé, naďalej uisťuje svojho Pána, že je všetko v úplnom poriadku. No za okamih prichádza tretie napomenutie: „Peter, riskuješ, že ti zoberiem kľúče od neba.“ Peter konečne odhalí svoje pochybnosti: „Majster, vieš, že tvoja matka má náhradný kľúč na otváranie a zatváranie brány do večnej blaženosti a že prichádza a odchádza podľa vlastného uváženia, kedy chce. Všimol som si, že keď sa vracia, jej plášť je príliš široký. Podľa môjho názoru – vtedy nechá vojsť tých, ktorých chce, ale skrýva ich pred mojím pohľadom.“ Ježiš mu na to odvetil: „Peter, ak je to tak, potom necháme veci tak, ako sú.“ A Páter Pio zakončuje: „Tak nebeská Matka pokračuje v diele záchrany všetkých svojich detí, ktorým hrozí, že budú navždy stratené.“

Svätý Eudovít Mária Grignon z Montfortu na jednoduchom príklade vysvetľuje, čo pre nás robí Panna Mária ako kráľovná a matka, keď cez jej ruky podávame Pánovi naše dobré skutky. „Táto dobrá Pani ich očisťuje, okrášľuje a spôsobuje, že ich jej Syn prijíma. Očisťuje ich od všetkej špiny sebalásky... Zbavuje ich všetkého skazeného a nedokonalého. Okrášľi ich tým, že ich ozdobí svojimi zásluhami a čnosťami. Je to ako keď nejaký vidiečan, ktorý chce získať priateľstvo a náklonnosť kráľa, ide za kráľovnou a dá jej jablko – celý svoj výnos, aby ho ponúkla kráľovi. A kráľovná po prijatí tohto úbohého, drobného daru vidiečana položí jablko na veľkú, krásnu, zlatú tácku a ponúkne ho kráľovi v mene vidiečana. Takto teda jablko, samo o sebe nedôstojný dar pre kráľa, stáva sa darom dôstojným jeho Majestátu vďaka zlatej táčke, na ktorej spočíva a osobe, ktorá ho ponúka.“

Väznica Regina Coeli je centrálnym a najznámejším väzením Ríma. Budova pôvodne patrila bosým karmelitánkam. Dnes jej prvotné poslanie pripomína už len názov: *Kráľovná neba*. Obýva ju priemerne 1000 väzňov ročne. V priebehu posledných desaťročí väznicu navštívili niekoľkí pápeži. Prvá návšteva pápeža Jána XXIII. 26. decembra 1958 vzbudila veľký rozruch. Bol to začiatok novej tradície. Väzňov navštívil aj Pavol VI., Ján Pavol II., Benedikt XVI. a v roku 2018 aj František.

Väzenie sa pre človeka môže stať aj miestom stretnutia sa s Bohom. Príbeh mladého Francúza **Jacques Fescha** – 27-ročného vraha, ktorý zabil policajta, a ktorý v roku 1957 zomrel pod gilotínou, je krásnym svedectvom obrátenia vo väzenskej cele. Keď kardinál Jean Marie Lustiger podnikol v decembri 1993 prvé kroky v procese jeho blahorečenia, vyvolal tým vo Francúzsku všeobecné pohoršenie. Na smrť odsúdený kriminálnik má byť svätý? *„Pred Bohom nie je nikto definitívne stratený; ani vtedy, keď ho spoločnosť odsúdila. Dúfam, že Jacques Fesch bude raz uctievaný ako svätý. To by dodalo odvahu všetkým tým, ktorí sami sebou opovrhujú a myslia si, že sú nenapraviteľní a beznádejne stratení,“* dodal kardinál.

Jacques Fesch vyrastal ako najmladšie dieťa bohatej rodiny. Otec – riaditeľ banky – ateista a cynik, sa o svoje deti nezaujímal. Matka bola nábožná a charakterná žena, ale uzavretá do seba, neschopná viesť rodinu a vytvoriť zázemie. Zanedbaný rodičmi bol Jacques už ako dieťa ponechaný iba na seba. *„Moji rodičia si nerozumeli a to sa odrazilo v neznesiteľnej rodinnej atmosfére. U nás neexistovala vzájomná úcta a láska.“*

Uzavretý chlapec musel kvôli zlému prospechu viackrát meniť školu. *„Ten vysoký a prachatý blondák“* bol síce medzi mladými pre svoju štedrosť vítaný na večierkoch a obľetovaný dievčatami, ale skutočných priateľov nemal. Ako 19-ročný prerušil štúdium a pracoval v banke u otca, kým ho nepovolali do vojenskej služby do Nemecka. Uzavrel civilný sobáš s Pierrette Polack – katolíckym dievčaťom z bohatej rodiny – a o mesiac sa im narodila dcéra. Podnikanie sa Jacquesovi nedarilo, a Pierrette sa s dieťaťom vrátila k svojej rodine. Zostal sám, bez životného cieľa, opantaný silnou túžbou po jachte, na ktorej by sa mohol plaviť na ďaleké ostrovy. Práve kvôli tomu spáchal ako 23-ročný zločin: prepadol židovského bankára, u ktorého si objednal veľké množstvo zlata. Namiesto platenia ho udrel pištoľou svojho otca po hlave a zmätený ušiel bez veľkej koristi. Keď ho dostihol policajt, vystrelil naňho spod kabáta a trafil ho priamo do srdca.

Na začiatku svojej tri a pol roka trvajúcej väzby na samotke nechcel Jacques Fesch o Bohu nič počuť: *„Pekná legenda, útecha pre ľudí, ktorí trpia. Náboženstvo je pre otrokov a utláčaných.“* No práve vo väzení mal hlboký zážitok Božej lásky a uveril v Boha tak silno, že ruženec, meditácia krížovej cesty, čítanie omšových textov, Svätého písma a breviára sa pre neho stali neoddeliteľnou súčasťou dňa. Za rok prečítal viac ako 200 kníh, medzi nimi mnohé životopisy svätých. Matka mu poslala knihu o Fatime, ktorú si Jacques viackrát s nadšením prečítal. Keď bol 6. apríla 1957 – v deň svojich 27. narodenín – skutočne odsúdený na smrť, spomenul si na Máriine slová, ktoré povedala trom fatimským deťom: *„Modliť sa za obrátenie hriešnikov a prinášať obety ako zadostučinenie za ich hriechy.“* V cele smrti č. 18 padol na kolená a modlil sa: *„Pane, pomôž mi! Obetujem ti svoje utrpenie!“* Rozhodol sa: *„Moja smrť nebude nezmyselná. Obetujem ju za všetkých, ktorých milujem. Moja rodina potrebuje zmŕtvychvstanie.“* Do nebeského kráľovstva odchádzal zmierený s Bohom a bez strachu: *„Svoju pravicu som vložil do ruky Panny Márie a ľavou sa držím svätej Terezky. S nimi dvomi nič neriskujem, ani to najmenšie nebezpečenstvo. Povedú ma ako dieťa, ktoré sa učí chodiť.“*

Divadelná hra

Pevné body

Témami tejto krátkej divadelnej hry sú ODVAHA nevzdávať sa v beznádejnej situácii a ODVAHA využiť svoj handicap aj pre dobro iných. V zložitej životnej situácii máme vždy na výber. Buď sa začneme ľutovať a „opúšťať“ (negatívny postoj), alebo ju vezmeme pevne do rúk a vyťažíme z nej maximum nielen pre seba, ale aj pre dobro iných (pozitívny postoj). Ako modelový príklad sme vybrali obrázky zo života Louisa Brailla. V tom je aj ten biblický paradox. Niektorí ľudia dneška – hoci vidia – sú slepí, a – paradoxne – nevidiaci, či inak znevýhodnení, môžu vnútorne vidieť oveľa viac. A tým aj viac dokázať.

Ježiš im odpovedal: „Keby ste boli slepí, nemali by ste hriech. Vy však hovoríte: »Vidíme.« A tak váš hriech ostáva.“ (Jn, 9:41)

Postavy:

- **Louis Braille**
- **Jean-Loup**
- **matka**
- **otec**
- **sused**
- **chlapec**
- **dievča**
- **učiteľ**
- **sestra**
- **farár**
- **riaditeľ**
- **kapitán Charles Barbier**

Scéna

- stačí jeden veľký dlhý stôl a okolo neho stoličky - najskôr je to akoby kuchynský stôl v kuchyni; neskôr pracovný stôl riaditeľa; alebo katedra učiteľa; žiaci si poukladajú stoličky, akoby sedeli v laviciach pred katedrou; je na ľubovôli tvorcov, ako si priestor prispôbia.

Kostýmy

- keďže ide o „historickú hru“, odporúčame tmavšie farby – napr. tmavomodrá a jej odtiene; vhodným doplnkom by boli napr. klobúky pre dievčatá;
- **chlapci** – krátke nohavice, podkolenky;
- **dievčatá** – krátke sukničky, podkolenky, copíky;
- **otec** – kožená zástera, košeľa s vyhrnutými rukávami;
- **mama** – dlhé šaty; v scéne u farára aj klobúčik;
- **učiteľ a riaditeľ** – niečo distingvované, napr. sako, ozdobná mašľa v košeli;
- **farár** – reverenda, alebo čierna košeľa, nohavice; v exteriéri aj klobúk;

Prvý obraz – Pred domom Braillovcov

Sused:

(Nesie škatuľu a roztrhané operadlo zo stoličky a volá.) Simon! Simon!

Otec:

(Prichádza na javisko.) Dobrý deň, Hubert!

Sused:

Dobrý! Pozri sa, priniesol som ti dva postroje. Možno ich robil ešte tvoj otec. Vezmi si ich.

Otec:

Som remenár, Hubert. Ja postroje nekupujem, ja ich vyrábam.

Sused:

Nechcem, aby si ich kúpil. Len si ich vezmi. Mne sú na nič. Jedného koňa som musel dať Napoleonovým vojakom a kobylu so žriebäťom mi zrekvírovali Prúšiaci. Postroje mi visia v maštali a len sa jedujem, keď ich vidím. Ale keby sa ti chcelo, mohol by si mi vyplieť túto stoličku.

Otec:

Nechaj tak. V dielni mám plno zvyškov. Nová koža je pevnejšia. Za pol franku ti ju vyplietim. *(Berie od suseda roztrhané operadlo stoličky.)*

Mama:

(Volá zo zákulisia.) Simon, je pri tebe Louis?

Otec:

(Hlasno odpovedá.) Nie! *(Susedovi.)* Už musím ísť, lebo ten malý zas niečo vyparatí. Minule chcel pomáhať v záhrade a vytrhal Monike celú hriadku mrkvy.

Sused:

Koľko už má?

Otec:

V januári mal tri roky.

Mama:

(Volá zo zákulisia.) Louis! Louis, kde si?

Otec:

(Akoby mal zlé tušenie.) Louis?!

(Susedovi.) Nechaj tú stoličku tu, Hubert, bude to pol franku a na budúci uto...

(Naraz sa zo zákulisia ozve detský výkrik a plač. Otec odbehne.)

Mama:

(Zo zákulisia.)

Louis! Louis si vypichol oko! Panebože! Šidlom si vypichol oko!

(Sused, ktorý zostal stáť sám na javisku, strpne a v údese sa prežehná. Potom mechanicky vyberie z vrečka peniaze, preráta ich a položí na stoličku.

Odchádza a v chôdzi sa ešte raz prežehná. Neskôr sa ozvú hlasy zo zákulisia.)

Detský hlas:

Mama! Mama!!

Mama:

Tu som, Louis.

Detský hlas:

Ešte stále je noc?

Mama:

Nie, Louis, je deň.

Detský hlas:

A kedy bude svetlo?

Druhý obraz – V kuchyni u Braillovcov

(Po javisku sa pohybuje slepý chlapček. Udiera sa, potkýna sa, vráža do ľudí a stoličiek, ale je zvedavý a stále chce niečo poznávať, ohmatávať. Rodina – otec, matka, starší brat a staršia sestra – sa mu snažia všemožne pomáhať. Zastavujú ho pred prekážkami skôr, než do nich vrazí, podávajú mu veci skôr, než po nich siahne. Chcú ho vodiť za ruku, podopierať, ale skôr mu prekážajú. Čoskoro je zjavné, že dieťa sa usiluje dostať von – mimo javiska. Rodina sa mu v tom snaží „nenápadne“ zabrániť. Odvádzajú jeho pozornosť, chcú ho držať „doma“, chcú ho chrániť.)

Jean:

Louis bude slepá baba. Nemusíme mu zaväzovať oči.

(Louis sa pohybuje dosť šikovne, po chvíli chytí za košeľu Jean-Loupa.)

Louis:

Mám ťa! Teraz bude Jean slepá baba!

Jean:

Už ma to nebaví. Poďme do Zálužia, stavajú tam nový mlyn!

(Deti Jeanov nápad zaujme.)

Chlapec:

Dobre, poďme.

Dievča:

Vezmeme aj Louisa?

Jean:

Nie, zdržoval by nás.

(Zahrá, že mu na tele pristála lienka.) Aha, lienka!

(Chce ju chytiť, ale lienka odletí.) Ideme!

Louis:

Koľko má bodiek?

(Nik mu neodpovie, deti odbehnú, Louis zostáva sám.)

Mama:

Pod', Louis, mám pre teba jabĺčko.

Louis:

Aké je?

Mama:

Sladké. Šťavnaté. Z našej záhrady.

Louis:

Ale aké je?

Mama:

(Vezme si Louisa na kolená, vloží mu do rúk jablko.) Voňavé guľaté jabĺčko. Cítiš, aké je oblé, akú má hebkú kožu? Na tej strane, kde na ne viac svieti slniečko, majú jabĺčka červené líčka. Ako ty. *(Pobožká syna. Louis priloží pery k jablku.)*

Slniečko im robí dobre. Vďaka nemu rastú. Aj vďaka dažďiku. Na jar sa na konári objavia púčiky. Bledučko zelené, priesvitné, krehké. Šepkajú si s vetríkom a naraz z nich vyskočia kvietky. A z kvietkov – iba z niektorých kvietkov – sú potom jabĺčka. Najprv sú drobné ako hrášok, potom rastú, nalievajú sa a sladnú, usmievajú sa medzi listami, až narastú na ligotavé guľaté jabĺčka, práve do tvojich dlaní. *(Louis sa schuti zahryzne do jablka.)*

Tretí obraz – V škole

Učiteľ:

Kto mi povie násobky troch? Jean-Loup?

Jean:

To sme mali na včera.

Učiteľ:

Dobre. Na dnes sme mali násobky štyroch. Pusť sa do toho!

Jean:

4 – 8 – 12 – 16... 22... 27...

Učiteľ:

Neučil si sa.

Jean:

Učil, pán učiteľ.

Učiteľ:

Malú násobilku musíš sypať z rukáva! Choď si ju zopakovať do kúta, Jean!
Kto nám teraz povie násobky štyroch správne? Louis!

Louis:

(Vysype násobilku.) 4 – 8 – 12 – ... – 40!

Učiteľ:

Výborne, Louis! A ty sa hanbi, Jean. Si lajdák! Louis je o štyri roky mladší a už ťa predbehol.

Jean:

Louis Braille nemusí ísť do kúta. On tam už je!

(Smiech detí.)

Učiteľ:

No-no! Teraz si otvorte učebnice dejepisu na strane 26. Kto vie, kedy vládol Francúzsku Svätý Louis? (*Ludovít IX, Svätý Ludovít)

Dievča:

Slepý Louis?

(Smiech detí.)

Učiteľ:

Madelaine má asi niečo s ušami. Pôjde si ich domov umyť.
A keď už tam budeš, umy si aj ústa.

Dievča:

Ale ja...

Učiteľ:

Choď! Nech ťa tu už nevidím.

Štvrtý obraz – V kuchyni u Braillovcov

Louis:

(Plačlivo.) Marie ma nechce zobrať do divadla.

Otec:

Choďte pekne spolu, Marie.

Sestra:

Už musím bežať, už začínajú... Louis by ma zdržoval!

Louis:

Nechce ma zobrať, lebo tam má frajera!

Otec:

(Bez zaváhania vylepí dcéru za cho.) Tak frajera?!

Sestra:

(Urazená a nahnevaná.)

Načo ide do divadla, keď nič nevidí? Zbytočne vyhodené peniaze!

Otec:

Vezmeš Louisa do divadla a bodka. Alebo chceš ešte jedno zaucho?

Sestra:

(Zdrapí Louisa za ruku a vlečie ho za sebou, Louis sotva stačí prepletať nohami.)

Tak pod', ty malý had! *(Odídu.)*

(Ubehol krátky čas. Marie-Céline a Louis sa vracajú z divadla.)

Louis:

(Nadšene.) Bolo to výborné!

Mama:

(Prichádza.) Už ste sa vrátili? Pod', nech ťa pobožkám!

Otec:

Ozaj, a bol tam aj ten Mariin nápadník?

Louis:

Neviem, keď sme prišli, už hrali. Ale niekto nám musel držať miesta v prvom rade.

Otec:

(Teatrálne.) Vidím, že slečna dcéra má pozorného gavaliera.

Sestra:

(Teatrálne.) S dovolením, otče, môj gavalier je milý a statočný mládenec.

Nemuseli ste ma kvôli nemu fackovať.

Otec:

Uznávam, bol som trochu prchký.

Louis:

(Veľmi teatrálne.) „Ó, nebesá, aké divné sú cesty vašej moci, tie nás presvedčajú, že iba vám prináležia zázraky. Objímte ma, deti moje, a tešte sa spolu so mnou!“

(Celá rodina sa so smiechom objíma.)

Piaty obraz – Na fare

Louis:

Na náhrobkoch, čo sú najbližšie ku kostolu, nie sú vôbec číslice.

Farár:

Sú tam číslice. Ale rímske.

Louis:

To sú aké?

Farár:

To sú písmená, ktoré znamenajú čísla.

Louis:

Ako?

Farár:

Veľké I znamená jeden. Dve I znamenajú dve, tri I sú tri. Vé znamená päť.

Louis:

Vynechali ste štvorku.

Farár:

No práve. Tá sa píše tak, že pred päťku, čiže pred Vé, dáme I, jednotku: $5 - 1 = 4$.

Louis:

A keď dáme I za Vé, dostaneme $5 + 1 = 6$, však?

Farár:

Presne tak.

Louis:

Čudoval som sa, čo znamená eMDéCéCéII a eMDéCéCéVé na tom náhrobku s plačúcim anjelom.

Farár:

Je to starý hrob. Vyše storočný. Ako si hovoril?

Louis:

eMDéCéCéII a eMDéCéCéVé.

Farár:

To znamená, že sa ten človek narodil v roku 1702 a zomrel v roku 1705.

Louis:

Prečítal som si meno. Kameň je zvetraný, niektoré písmená sa ťažko dajú nahmatať. Bola to Claudine Guillaumeová alebo Villaumová. Zomrela, keď mala tri roky. Ako ja, keď som mal úraz... Aj ja som vtedy mohol zomrieť.

Farár:

Čo to hovoríš, Louis!?

Louis:

Že som mohol zomrieť. Mama povedala, že sa mi rozšírila infekcia z oka a že som mal hrozne vysoké horúčky, na aké sa zomiera. Ale ja som, našťastie, nezomrel. Iba som oslepol.

Farár:

Panebože, to mi odľahlo. Už som myslel, že si si... (želal)...

Louis:

Čo?

Farár:

Ale... nič... Myslím, že by si sa mal cvičiť v čítaní na veselšom mieste.

Šiesty obraz – V kychyni u Braillovcov

Mama:

Louis ostane doma. Dokážeme sa o neho postarať.

Otec:

Ja by som chcel, aby sa vedel o seba postarať sám. Aby bol samostatný.

Mama:

Ako môže byť slepec samostatný?! Ako slepý Jacques? Starý žobrák. Odkedy nevládze vláčiť vrecia v mlyne, chodí z dediny do dediny a žije z toho, čo mu dajú dobrí ľudia.

Otec:

Náš Louis je šikovný, učenlivý, je múdrejší ako hociktorý jeho rovesník.

Mama:

Lenže nevidí. Zostane doma. Môže ti pomáhať v dielni. Leštiť kože, prišívajú pracky, vypletať strapce...

Otec:

Nevidíš, aký chodí zamyslený a smutný? Zavretý v dielni by bol nešťastný.

Mama:

Ty si vari nešťastný?

Otec:

Nie. Ale Louis je celkom iný ako ja.

Mama:

Ktovie, čo všetko do neho nahučali farár a učiteľ. Nakoniec mu bude to ich učenie len na škodu. Začal si robiť plané nádeje, sníva... Vieš, čo mi včera povedal? Vraj sníva o tom, že bude čítať knihy. A možno aj písať!

Siedmy obraz – Na fare

Mama:

Pán farár, nemali by ste u Louisa živiť plané nádeje. Je ešte dieťa, sníva. Nevie posúdiť, čo je pre neho najlepšie.

Farár:

Chápem, že sa o Louisa bojíte, pani Braillová. Predvčerom tu bol váš muž a vyobracal ma horšie ako profesori na skúškach. Na skúškach som obstál, aj ma nakoniec vysvätili, ale s vami je to stokrát horšie...

Mama:

Nevidím súvislosť...

Farár:

Verte mi, že som veľa o Louisovi rozmýšľal. A všetko som starostlivo overil. Tú školu otvorili len pred pár rokmi. Je jediná vo Francúzsku. Ba v celej Európe. Je to veľká šanca. Učia na nej vzdelaní profesori aj lekári. Nevidomé deti tam študujú hudbu, jazyky, históriu... Vyučia sa remeslo...

Mama:

Louis sa učí u svojho otca. Bude z neho šikovný remenár a sedlár. Nedopustím, aby sa bezprízorne túlal svetom!

Farár:

Nepochybujem, že Louis by sa tu v Coupvray uživil remeslom, obklopený súdržnou rodinou. Chcete ho chrániť ako kvočka pod krídlami. Ale ako milujúca matka v srdci musíte vedieť, že Louis túži rozprestrieť vlastné krídla. Váš syn je neobyčajne bystrý. Učiteľ Bécheret tvrdí, že za celý čas, čo učí, nemal bystrejšieho žiaka. A pán d'Orvilliers, keď počul Louisa spamäti recitovať La Fontaineove bájky, sľúbil, že mu uhradí celé školné na Inštitúte a prispeje aj na cestovné.

Mama:

Takže vy ste to všetko pripravovali ako sprisahanie?

Farár:

Prisahám, že nie! Pán markíz tu bol na káve a počul Louisa hrať na harmóniu.

Mama:

Na harmóniu?

Farár:

Nevedeli ste to? Náš pán Menard mu ukázal základy a teraz mu už len ťahá mechy. Povedal by som, že Louis má vynikajúci sluch a hudobný talent.

Mama:

Odpusťte, pán farár, ale keď vás v nedeľu počúvam spievať liturgiu, neviem, či to až tak viete posúdiť...

Ôsmy obraz – V riaditeľovej pracovni v Paríži

Riaditeľ:

Pán kapitán, toto je náš vynikajúci žiak, Louis Braille. Váš veľký obdivovateľ a dovolím si povedať, v istom zmysle, nasledovník.

A toto, Louis, je kapitán Charles Barbier. Vynálezca nočného písma.

Louis:

(Ukloní sa.) Teší ma, pane.

Barbier:

(Riaditeľovi.) Ehm... Hovorili ste, vraj mladý muž, ale veď je to ešte len chlapec.

Riaditeľ:

No, nechám vás. Vy dvaja sa určite budete mať o čom zhovárať. *(Odchádza.)*

Barbier:

(Odmerane.) Počul som, že vylepšujete moju metódu.

Louis:

Áno, pane.

Barbier:

Načo?

Louis:

Akože načo?

Barbier:

Vysvetlite mi to.

Louis:

Viete, váš systém... Princíp reliéfnych bodov je geniálny! Lenže dvanásť bodov v obrazci, to je priveľa. Nezmetia sa pod bruško prsta a len ťažko sa dajú zapamätať. Treba ho trochu... *(Hľadá slovo, aby Barbiera neurazil.)* Zjednodušiť. Treba vymyslieť spôsob, aby sa jednotlivé slová zapisovali vždy rovnako. A aby sa dali písať malé aj veľké písmená a...

Barbier:

Prečo?

Louis:

Lebo... Aby sme mohli zapisovať všetko, naozaj všetko, nie len stručné odkazy, heslá... Aby sme mali knihy, veľa kníh.

Barbier:

(Zjavne ho nepočúva.) Zaujímavé... Budem o tom rozmýšľať. Ehm... Dovidenia. Ehm... Chcem povedať, zbohom, mladý muž. *(Odchádza.)*

Deviaty obraz – O niekoľko týždňov v riaditeľovej pracovni v Paríži

Riaditeľ:

(Víta Louisa.) Prešlo len niekoľko týždňov od nášho stretnutia a ste tu opäť! Chcem vám vysloviť svoje veľké uznanie, Louis, podarila sa vám úžasná vec. Váš systém je perfektný. Jednoduchý a úplný. Je to objav. Blahoželám!

Louis:

Ďakujem, pán riaditeľ.

Riaditeľ:

Mali by sme vydať príručku. „Manuál...“

Louis:

„Ako zapisovať slová...“

Riaditeľ:

„Postup pri zápise slov prostredníctvom bodov.“

Louis:

„Postup pri zápise slov prostredníctvom bodov pre potreby nevidomých.“

Riaditeľ:

Urobím všetko, aby vyšla ešte tento rok. Všetko, čo je v mojich silách. Zoženiem peniaze, tlačiareň, urobíme úžasnú učebnicu! Je to historický čin! Revolúcia!

Louis:

(S úsmevom.) To slovo počujem z vašich úst prvý raz, pán riaditeľ.

Riaditeľ:

No... Keby všetky revolúcie boli takéto, ľudstvo by dnes žilo v raji. Chcel som povedať – musíme sa pustiť do práce.

Louis:

S radosťou. Ja už mám všetko pripravené. Všetky písmená, diakritiku, číslice. Teraz pracujem na zápise nôt. Ale to ešte zďaleka nie je hotové... Zatiaľ sa môžu prepisovať bodovým písmom knihy, dejepis, prírodoveda, algebra...

Riaditeľ:

Najdôležitejšia je abeceda a číslice. To je prvý krok. Bude to historický medzník, verte mi.

Louis:

Verím. Verím.

Riaditeľ:

Podstatnú časť práce ste vykonali, Louis. Viem, že ste pracovali po nociach, aj v nedeľu, namiesto vychádzok. Nechcem sa ani pýtať, koľko ste v posledných mesiacoch spávali. Ste bledý a nepáči sa mi, ako pokašliavate. Musíte nabrať sily. Udeľujem vám mimoriadne zdravotné prázdniny. Doma sa zotavíte.

Louis:

Ale ja by som chcel...

Riaditeľ:

Bez diskusií, prosím. Zajtra odchádzate do Coupvray. Moja sestra vás odprevadí k dostavníku.

Louis:

Ale čo bude...

Riaditeľ:

Nebojte sa, o všetkom vám budem písať. Sľubujem. A keď sa vrátite odpočinutý, začneme zostra.

Louis:

Ďakujem, pán riaditeľ.

A odovzdajte, prosím, moje úctivé pozdravy a poďakovanie slečne sestre.

Riaditeľ:

Do videnia, Louis. Smiem vás objať? Ste úžasný. Som na vás hrdý!

Desiaty obraz – V kychyni u Braillovcov

Otec:

(Číta list od riaditeľa.) „... S neobyčajným potešením vám chcem oznámiť, že od budúceho školského roku budete menovaný za riadneho profesora našej školy. Budete učiť zemepis, dejepis, algebru a hudbu. Žiaci sa na vás už pýtajú. A ja som presvedčený, že vaše pôsobenie bude veľkým prínosom pre našu inštitúciu...“

Mama:

Pán Boh je dobrý!

Otec:

To by som si ani vo sne nepomyslel, že jeden z mojich synov bude profesor.

Mama:

(Objíma syna.) Louis! Louis, synáčik!

Otec:

(Hrdo.) Profesor Louis Braille! *(Oboch ich objíma a vytvorila „rodinné súsošie“.)*

Jedenásty obraz – Tieňohra (sen Louisa, ten leží niekde v popredí)

(Vidíme len siluety. Nieкто rozdáva postupne prichádzajúcim hercom listy papiera popísaného braillovým písmom. Je na nich Otčenáš v rôznych jazykoch. Herci čítajú – prstom po papieri – postupne sa pridáva hlas k hlasu, vzniká akýsi kánon rôznajazyčných melodických monológov.)

Hlasy:

Otče náš, ktorý si na nebesiach ...
Notre Père, qui êtes aux cieux ...
Pater noster qui es in caelis ...
Our Father in heaven ...
Vater unser im Himmel ...

Dvanásty obraz – Epilóg

(Louis sa prebudí, sedí na kraji javiska, na kolenách má podložku so šablónou, v ruke bodec, skúša, vylepšuje písmo. Prichádza dospelý Jean-Loup.)

Louis:

Jean-Loup?

Jean:

Áno. Ako vieš?

Louis:

Stále si rovnako popiskuješ pomedzi zuby.

Jean:

(Zasmeje sa.) Čo robíš, Louis? Bavíš sa?

Louis:

Áno. Je to taká zábavka.

Jean:

Môžem si prisadnúť?

Louis:

Pravdaže.

Jean:

(Prezerá si Louisovu prácu.)

Čo je to? Ihlicou vypichuješ do kartónu dierky podľa pravítka. Čo to bude?

Louis:

Písmo.

Jean:

(Neveriacky sa pozrie celkom zblízka.) Písmo? Veď sa to vôbec nepodobá.

Louis:

Slepecké písmo.

Jean:

(Trochu v rozpakoch.) Aha... Nuž... Teda...

Louis:

Zaujíma ťa to? Mám ti to ukázať?

Jean:

Dobre, ak ťa nezdržujem...

Louis:

Čoby si zdržoval. Pozri sa: toto je základný vzorec. Bunka. Šesť bodov.
(Vezme kamarátov prst a prejde ním po papieri.)

Jean:

Nič necítim.

Louis:

Máš ruky zhrubnuté od roboty. No nič. Pozri takto: šesť bodov
(*Dotkne sa pritom šiestich bodov na kamarátovej dlani.*)
Jeden – dva – tri – štyri – päť – šesť. Alebo ešte väčšie...
(*Dotýka sa mu postupne pliec, bedier, kolien.*)
Jeden – dva – tri – štyri – päť – šesť.

Jean:

A čo s tým?

Louis:

Teraz si predstav kombinácie.
(*Dotkne sa ľavého pleca.*) Jeden bod– písmeno A.
(*Dotkne sa ľavého pleca a ľavého boku.*) Dva body pod sebou– písmeno Bé.
(*Dotkne sa ľavého a pravého pleca.*) Dva body vedľa seba– písmeno Cé.
(*Dotkne sa pliec a pravého boku.*) Tri body– Dé.
A tak ďalej, a tak ďalej. Takto sa dá vyskladať celá abeceda.

Jean:

Pamätáš sa, Louis?

Louis:

Na čo?

Jean:

Na tú lienku.

Louis:

Nechcel si mi povedať, koľko má bodiek. Bol si netrpezlivý.

Jean:

Teraz mám tri decká. Žena mi hovorí, že som netrpezlivý. A zbytočne prísny.

Louis:

Aké sú veľké?

Jean:

Najstarší už chodí do školy.
Učiteľ Bécheret mi sľúbil, že mu nepovie, aký som bol zlý žiak.

Louis:

Teraz si dobrý gazda. A určite aj dobrý otec.

Jean:

Dúfam.

(*Louisovi sadne na ruku lienka. Herec to zahrá len pohľadom. Usmeje sa.*)

Louis:

Lienka.
(*Opatrne ju podá Jeanovi. Aj ten sa usmeje. Lienka odletí.*)

Jean:

Odletela. Mala sedem bodiek.
(*Ukazuje prstom v Louisovej otvorenej dlani, pri čísle sedem sa mu dotkne nosa.*)

Jeden – dva – tri – štyri – päť – šesť – a sedem.

Pieseň

O2H uvidieť

Hudba a text: Braňo Letko & LCH LIVE (Lámačské chvály)

Kým ja som nevidel – ty si ma zbadal,
nikam som neušiel – nič som nehľadal.
Z viny si ma zdvihol – do tvojho sveta,
oči mi uzdravil – si plný svetla!
Ľuďmi odsúdený – nájdený tebou,
zotieraš mi tieň – akoby nebol.
Čím som bol tlačенý – to tebe nebráni,
zdvihol si ma – kde som bol týraný!

Ref:

**Chcem vidieť, čo vidíš ty,
chcem snívať, čo snívaš ty!
Chodiť chcem tam, kde ty
a robiť to, čo robíš ty!**

Svedčím o добрote – ktorú si zasial ty,
si v mojom živote – Víťaz jediný!
Pred tebou zuteká – to, čo kto pokazil,
každé zlo človeka – láskou si zastavil.
Vyhľadal si ma – seba samého dal,
vierou si zjavil – že ty si Boh a Pán.
Tebe sa klaniam – ty si mi zmenil svet,
teba uctievam – O2H-ou uvidieť.

Ref:

**Chcem vidieť, čo vidíš ty,
chcem snívať, čo snívaš ty!
Chodiť chcem tam, kde ty
a robiť to, čo robíš ty!**

Aj keď ma odsúdia – pohania, pošpinia,
viem že to pretrpím – tak si to robil ty.
Kde ľudia v slepote – Ježiš – ťa nevidia,
uprostred útlaku – tvoji sa ohlásia;
Ježiš!

Ref 2:

**Ja vidím, čo vidíš ty.
Snívam, čo snívaš ty – Ježiš!
Chodím tam, kde chodíš ty.
Ja robím to, čo robíš ty.
Ja vidím, čo vidíš ty.
Snívam, čo snívaš ty – môj Ježiš!
Chodím s tebou tam, kde chodíš ty.
Ja robím, čo robíš ty.**